

УДК 323.285

Валерій Іванович ВИЧАВКА,

ад'юнкт Національної академії Державної прикордонної служби України

ЩОДО ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ІЗ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ НА ДЕРЖАВНОМУ КОРДОНІ ТА ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Сутність охорони державного кордону України полягає у здійсненні Державною прикордонною службою України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах, а також у повітряному просторі відповідно до наданих їм повноважень заходів з метою забезпечення недоторканності державного кордону України.

Основу правоохоронної діяльності ДПСУ складає оперативно-службова діяльність відділів прикордонної служби, прикордонних, інспекторських, контрольних постів, прикордонних застав, постів технічного спостереження, прикордонних нарядів, екіпажів кораблів (катерів), морської охорони екіпажів літаків (вертольотів) та їх тісна взаємодія.

На підставі аналізу ч. 2 ст. 2 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» можемо прийти до висновку, що оперативно-службова діяльність ДПСУ – це комплекс правоохоронних, оперативних, режимних та інших заходів, спрямованих на реалізацію її функцій.

Основними формами оперативно-службової діяльності органів охорони державного кордону, якими реалізуються функції правоохоронного, спеціального та оборонного характеру, є прикордонна служба, прикордонний контроль, оперативно-розшукова діяльність, спеціальні заходи, участь у спеціальній операції, бій.

Здійснюючи аналіз вищезазначених форм, то прикордонна служба – це форма оперативно-службової діяльності, яка полягає у погоджених оперативно-пошукових, контрольних та режимних діях, що проводяться за єдиним задумом з метою недопущення порушень законодавства про державний кордон.

Під час виконання завдань в умовах різкого загострення обстановки, районах проведення антитерористичних операцій, наявності загрози збройного нападу та вторгнення на територію України, нападу на прикордонний наряд озброєних злочинців старший наряду під час організації служби складом прикордонного наряду повинен дотримуватись вимог Бойового статуту Сухопутних військ.

Під час участі у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних

формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій, прикордонні наряди можуть виконувати інші завдання в межах повноважень, наданих Державній прикордонній службі України законодавством України.

Сутність контрольних заходів проявляється у забезпеченні режиму державного кордону на ділянці відповідальності, контролю за дотриманням прикордонного режиму в прикордонній смузі та контрольованому прикордонному районі, безперервному моніторингу обстановки на ділянці відповідальності та контролю за її розвитком, збиранні і добуванні даних обстановки.

Патрульні заходи проводяться з метою своєчасного виявлення та припинення правопорушень, протидію яким віднесено до компетенції ДПСУ, реалізації отриманої інформації. Вони здійснюються спеціально призначеними прикордонними патрулями. Під час патрульних заходів, як правило проводяться огляд місцевості, місцевих предметів, господарських та інших об'єктів, транспортних засобів, можливих місць укриття порушників законодавства або переховування ними предметів протиправної діяльності.

Розкриваючи зміст прикордонного контролю, як форми оперативно-службової діяльності, то він полягає у здійсненні комплексу контрольних, оперативних, технічних, режимних, адміністративно-правових та кримінально-процесуальних дій в пунктах пропуску через державний кордон.

Здійснення прикордонного контролю регулюється Законом України «Про прикордонний контроль» від 5 листопада 2009 року. Прикордонний контроль – державний контроль, що здійснюється ДПСУ, який включає комплекс дій і систему заходів, спрямованих на встановлення законних підстав для перетинання державного кордону особами, транспортними засобами і переміщення через нього вантажів.

Прикордонний контроль здійснюється з метою протидії незаконному переміщенню осіб через державний кордон, незаконній міграції, торгівлі людьми, а також незаконному переміщенню зброї, наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, боєприпасів, вибухових речовин, матеріалів і предметів, заборонених до переміщення через державний кордон. Ці незаконні дії сприяють терористичній діяльності та фінансуванню тероризму.

Важливою формою реалізації правоохоронних функцій ДПСУ в боротьбі з тероризмом є її оперативно-розшукова діяльність – форма оперативно-службової діяльності, яка полягає у здійсненні гласних та негласних, розшукових заходів із застосуванням оперативних й оперативно-технічних засобів в інтересах охорони державного кордону. Оперативно-розшукова діяльність здійснюється відповідно до

положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» та являє собою один із видів діяльності, що становить систему гласних і негласних заходів, які здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів в інтересах забезпечення захисту державного кордону України.

Оперативно-розшукова діяльність, в свою чергу, передбачає застосування уповноваженими на те підрозділами спеціальних сил, засобів, форм та методів відповідно до закону України «Про оперативно-розшукову діяльність».

Спеціальні заходи – форма оперативно-службової діяльності, яка полягає у здійсненні комплексу спеціальних дій, спрямованих на боротьбу з тероризмом, організованою злочинністю, пошуку правопорушників, локалізації кризових ситуацій, забезпечення внутрішньої та власної безпеки, виконання інших спеціальних завдань, а також координації діяльності державних органів в інтересах охорони державного кордону.

Ще однією формою діяльності ДПСУ є спеціальна операція. Під словом операція у загальнонауковому значенні розуміється закінчена дія або низка узгоджених дій, спрямованих на досягнення поставлених цілей. У цьому сенсі всяка цілеспрямована, організована діяльність у будь-якій сфері життя являє собою операцію або низку послідовних операцій.

Під спеціальною операцією прикордонної служби необхідно розуміти одну з форм її оперативно-службової діяльності, яка являє собою сукупність узгоджених і взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем та часом контрольних, режимних, оперативних та спеціальних заходів, які проводяться ДПСУ, в умовах особливого періоду.

Ще однією формою оперативно-службової діяльності ДПСУ є бій – суть якого полягає у погоджених за метою, місцем та часом військових дійх з метою знищення (розгрому) противника і виконання інших тактичних завдань у визначеному районі протягом стислого часу. Необхідно відмітити, що така форма діяльності ДПСУ, як правоохоронного органу спеціального призначення виглядає деяким пережитком та не відповідає сутності даного елементу державного механізму. Ще одним підтвердженням того, що органи охорони державного кордону України не в змозі в повній мірі використовувати, таку форму діяльності є відсутність відповідного озброєння та техніки. З огляду на це така форма оперативно-службової діяльності ДПСУ в майбутньому має право на існування, але має виконуватись спеціально підготовленими для цього підрозділами (наприклад спеціальними мобільними підрозділами).

З вище викладеного можна зробити висновок, що форми оперативно-службової діяльності ДПСУ з огляду на боротьбу з тероризмом, постійно потрібно наповнювати новим змістом, видозмінювати та вдосконалювати. Досконале знання форм, творче їх застосування керівниками управлінської ланки у практичній діяльності сприяє надійному забезпеченню недоторканності кордонів України.

Одержано 21.11.2017

УДК 343.8+343.9

Вікторія Володимирівна ВІНЦУК,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри оперативно-розшукової

діяльності та розкриття злочинів факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ

ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ПРАВОВОГО ТА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

З погляду на період становлення міліції України після так званої перебудови і розпаду СРСР ми побачимо, що він визначився дестабілізацією кадрів. Якщо раніше з міліції переважно звільнялися новачки, які не витримували умов роботи в міліції, то в кінці 80-х – на початку 90-х років органи міліції залишали професіонали з великим досвідом роботи, яким пропонували набагато кращі умови роботи й оплати в різних комерційних структурах. На стані міліції негативно позначилося зростання соціально-політичної напруженості в суспільстві, погіршення економічної ситуації. 1990–1993 рр. стали періодом нестримного перманентного зростання кримінальних правопорушень. Стрімка зміна відносин власності, приватизація, масова поява шахрайських фінансових пірамід, хвиля їх банкрутств та ін., поховала сподівання й останні трудові заощадження довірливих громадян, в умовах зростаючого безробіття не тільки поглибили соціальне розшарування населення, а й загострили міжусобну боротьбу за сфери впливу між конкуруючими угрупованнями, породили небезпечний симбіоз економічної і масової, загальнокримінальної злочинності.

У цей скрутний для країни час (1990–1994 рр.) Міністерством внутрішніх справ України керував Андрій Володимирович Васишин, який доклав чимало зусиль, щоб не допустити в державі обвалу злочинності, корумпованості посадових осіб апаратів органів внутрішніх справ, порушень законності. Органи внутрішніх справ разом з